

Dragan Danilov

TALASI
BEOGRADSKOG
MORA

ROMAN

Beograd, 2013.

*Majci Mirodinki,
vraćanje talasa u more.*

U ovoj prozi samo je Beograd stvaran.

Dođosmo li ovamo da bi se smejali ili plakali?
Umiremo li to, ili se, pak, rađamo?

Karlos Fuentes „Terra nostra“

NAŠA AGORA

A onda su se pojavila moja tačna priviđenja.
Ja sam arheolog koji ne zna zašto kopa.
Probudio sam se u čekaonici železničke stanice.
U pet sati ujutru, kad svitanje razgrće tamu
i budi ruže u prozorima, ova čekaonica je
naša agora, grčko naše sastajalište gde svako
besedi svojim priviđenjima.
Žene su nam ovde svima zajedničke.
Na klupama plegla su tela beskućnika.
Iz memljivog bifea izlazi lupež i, lica mrkog
kao konjak, pilji u začudne putnike.
Ciganka, prekomerno mlada, izvadila je iz košulje
dojku, šiljatu kao kruška i dete sad sisa,
sve dok ne utone u san.
Bolno je poznanstvo sa ogledalom u staničnom
zahodu; ovo je ogledalo ispred koga nema nikoga.
Nijedan putnik nije nigde stigao, ni skrivač se
nigde nije sakrio; godine u kojima je izgledalo
da postojimo korenje su koje svako može iščupati.
Nije ostalo ništa što bi se moglo staviti na vagu.
Ova čekaonica je naša agora i dom naš,
a i dom je mesto izgnanstva na kome se seta,
kao ravnica, širi do konačnog nedostajanja.
Ništa ne može ugušiti neizbežne reči,
jer one su nečujne i uporne kao vreme.
Zašto su baš ovde morale biti neizgovorene?

PRVI TALAS

**ZIMSKI MONOLOG U VOZU
POŽEGA-BEOGRAD
(sanjalački preludijum)**

Oca sam video prvi put u snu, na samrtnoj postelji! Ovu rečenicu zapisao sam u dnevnik kao devetogodišnji dečak. Bila je to rečenica koja se u dečaštvu razume doslovno, ali se posle mnogo godina čuje posve drugačije, jer je u srcu već odstojala dovoljno dugo da bi se tamo obnovila i zadržala u svojoj golotinji. Pred vama je istinita pripovest, ljubavna storija koja se odigrala u Beogradu. Kada voliš, zemlja postaje laka pod tvojim stopalima, a dah izlazi iz dubine grudi. Ovo je hermesovska priča začinjena setom i živahni triler, pripovest o učenoj Bajlonijevoj pijaci, o beogradskim beskućnicima, o Čarni, devojci koju volim, o budnosti i snu i o još koječemu. Ponajpre je ovo priča o spaljenoj Narodnoj biblioteci u Beogradu i, dabome, o sinu i ocu, junaku ove priče koji nije tek običan smrtnik. Očinstvo je uvek drama. Nemoguće je rešiti se oca. „Primate moje breme, ono je lako, jer sve što imam, imam od oca“, kazano je u Bibliji. Nije li otac bezdan oko koga se vrtloži smisao? Bez žurbe, govorim sebi, žurba je od samog Đavola, kasnije ću o svemu razložno pripovedati. Zovem se Pavle Bogunović. Pedeset mi je godina, a to je ono doba kada se u muškarcu budi osećaj pustoši. Iako sam se upustio u nesmotrenu pustolovinu pisanja, uzdam se da me strpljenje neće napustiti, i da neću klonuti duhom dok ovu priču ne dovedem do kraja.

Svet je sastavljen od priča a ne od atoma. Svako sećanje samo je po sebi izobličeno. Osećam se ustajao i plesniv kad

sam duže vreme na jednom mestu, u jednom gradu. Pogotovo u P, maloj, zabačenoj varoši gde čamotinja okuje dušu i gde bi i sam Đavo crkao od dosade. Sve oko nas sračunato je da uništi našu volju i samopoštovanje. Kad osetim čamotinju, ne čekam da me demolira, krećem na put. Kad čujem kako pristiže gvozdeni konj iz Užica, srce mi se zagreje, čini mi se kao da ostavljam iza sebe neko ustajalo zlo. Duša mi se zbog toga raduje, ozarim se kao da sam se ponovo rodio. Instinkt bêga ne prestaje da živi u čoveku, imam potrebu da budem u nemiru i pokretu. Prebivam rastrzan u tom malom prostoru između žudnje za odlaskom i odricanja od žudnje. Tanka je nit koja razdvaja izgadnelost od presitosti. Glad za gradovima ne može se zadovoljiti jer seže preko oseka i plima. Naše pohlepe otvorene su za nove naslade i nove pogibelji. Ne postoji logika koja upravlja lutanjima. Ja sam čovek voza. Pola života proveo sam neispavan po čekaonicama železničkih stanica, staničnim restoranima i vozovima.

Sve dok smo zdravi i uravnoteženi, lažno živimo. Ljudi dobrog zdravlja nemaju identitet. Volim da slušam one koji su mnogo propatili. Razgovor sa srećnim, ispunjenim ljudima, po pravilu, liči na puko brbljanje. Vezujemo se za ljude i predmete, a onda ne možemo od njih da se razvežemo. Gde je sigurnost, blizu je i raspadanje. Traženje udobnosti je antidrama, a antidrama je put nezaustavljivog propadanja. Istinski se sele samo oni koji ne znaju kuda idu, ljudi koji, prurušeni u ono što zaista jesu, hodaju gradovima na čijim ulicama niko ne prepoznaje njihova lica.

Noć je narkotik, vara nas prijatnom obmanom da postajemo sposobni za nemoguće nade. Tek, buđenje je uvek strašno. U neko mrazno jutro, u studenoj čekaonici železničke stanice sve dobija drugačije, nabusito i svakako trezvenije lice. U meni se svija tuga kojoj ne znam i ne tražim poreklo. Svako je osećanje tek predigra tuge koja preplavljuje dušu kao talasi obalu. Utučenost koja nas navodi da

žudimo za neproživljenim životima. Zbližava nas seta, a ne učenost i učtivost, daleko od toga. Do nas dolaze tek ozare-nja, majušna, neuhvatljiva za radar. Stvarnost je tek otisak naših bestesnih noćnih vizija začetih u snovima od kojih nam, posle buđenja, ostaju mutne i varljive siluete.

Evo me, dakle, pospanog i preosetljivog, u kupeu voza u kome je hladno kao u štenari. Početak je snežne zime. U ovo samotno predjutarje putujem prema Beogradu i već osećam njegov zov. Sve drhti u meni od neke zaostale žeđi. Vozovi su prepuni zemaljskih nezadovoljnika, ljudi razorenih dosa-dom, tim, kako reče onaj rumunski filozof, usporenim ciklo-nom. Svako je u svoju žeđ i glad utopljen. Ja se ne razlikujem od mojih saputnika jer sam jednako propadljiv, bačen i ne-nađen. Dovoljno je da izustim „ja“, pa da se postidim. Predu-sretna žena, seda kao breza pod injem, koja s vremena na vreme čita „Zle duhe“, htela bi da zapodene razgovor, jer je u mojoj otvorenoj torbi ugledala nekoliko knjiga. I ne sluti da putujem posle neprospavane noći i da je nesanica jedinica mere za našu patnju, ispaštanje i samoobmane. Drugačije i ne može biti. Meni se sada drema. Žena pokušava da uspo-stavi prisnost, a prisnost podstiče na poveravanje. Uspeva da me za tren uvuče u paukovu mrežu razgovora. Nešto mi poverava, kaže mi da to ostane među nama, a ja odmah na-kon toga mislim kome bih prvom mogao da prenesem ono što mi je ispričala. Kao u nekoj ludoj zabuni, ophrvava me muka buljenja u tuđa lica. U grudima se skupile prošla muka i prošla radost, pa me obeščašćuju. Oko mene je nepoverljiv i turoban narod iz jutarnjeg voza. Starice, uvek nečim upla-šene. Žena, sva nabuhla kao utopljenica, kao mlohavo, pre-kiselo testo gleda na mene kao na psa. Kaže mi da se bavi astrologijom i hiromantijom, traži mi dlan, hoće da vidi da li na mom dlanu postoji linija samoubice. Čvrsto ubeđena u magičnu snagu zvezda, ona u svemu vidi neki predznak, neko upozorenje, bar tako kaže, a ja joj ne dam dlan jer vidim

da je pomerila pameću. Posmatram lica oko sebe i poželim da se zidom ogradim od sveta, da začutim i više ni s kim reč ne progovorim.

Već pogledati nekog, a tek pružiti mu ruku, veliko je obećanje. Naše kratke i bezrazložne začaranosti, odblesci na vodi. Astmatični naši vozovi sa svojim slovenskim šarmom! Beograd, Bombaj, Krakov, Požega, Mokrin, Prag, sve je to isto ako si sam. Ne izmišljam svoju ništavnost, ona je stvarna. Laž je prikriti tu očiglednost. Prebivamo u lišavanju, nuždi i pregorevanju. Sami smo i svima nam je potrebno saučešće. Koliko je samo trenutaka prožetih nedostižnošću. I kako je ranjiva čvrstina naših veza, kako krhka postojanost naših strasti! U vozu se pročistim. Dok mokrim, zahodsko ogledalo zna da nije iz bajke. Pred njim si onakav kakav si, utvara koja se plaši sebe, a od sebe pobeći ne možeš. Vratim se u kupe i zbijem se uz prozor kroz koji probija zdrava decembarska studen što krije u sebi nešto od bolnog, ranog pomaljanja zumbula iz snega. Nikom dušu ne otvaram, ima nešto neprilično i posramljujuće u tome. Odnekud čujem glas, Ejmi Vajnhaus me umiri a potom podigne. Kako ta grešna svetica spaja i izmiruje nostalgiju sa smrtonosnom teskobom današnjeg sveta utonulog u mesečarstvo. Samo neko ko je okončao kao Ejmi može doneti istinsku utehu. Pored mene proleću ove naše vukojebine koje obožavam. Promiču pustare, vrbovi šumarci i trskavo šipražje. Puste stanice na kojima ne čeka nijedan putnik. Toliko puta sam ih gledao iz kupea da su postale deo mene. Duž pruge, u pustom polju, prhnu pernati zlikovci fazani a divlji zec za tren utrčava u okno mog kupea i nestaje u grmlju, gonjen strahom, kao neugašena želja.

Iskustvo nam je palanačko, reče naš filozof, podstaknut nekim mračnim porivom. A čije to iskustvo nije bezuslovno palanačko? Zar svi ne prebivamo u neistinitom postojanju? Napuštenost, ta reč ne može se zameniti nijednom drugom. Nema tog istražnog postupka koji sve može dokazati, zar se

negde može izdati potvrda o nepostojanju? Od Lajkovca pokušavam da zaboravim na sebe, mislim na moju baku koja sada drhtavim rukama potpaljuje, ako baš hoćete, palanačku vatru u ledenoj kuhinji.

Strašno je kad ljudi potroše svoje vreme, a i dalje žive – čujem kao kroz maglu nečiji glas.

Devojčica čita slikovnicu, zastaje kod reči „letenje“ i pita majku šta ta reč znači. Preko volje, mrzovoljna žena objašnjava: „To je kad ptica leti, kad lišće leti u jesen ili kad leti vetar.“ Devojčica-mudrica pažljivo sluša primere i ja primećujem da nije zadovoljna majčinim objašnjenjima, kao da su nekako previše konkretna. Ta devojčica, gotovo da sam siguran, bila je anđeo, video sam krila iznad njene glave. I ja sam se pitao šta znači „leteti“? Valjda takmičiti se sa svecima. Ali kako da joj to došapnem? Kako da joj objasnim da živimo u našim telima zato što su nam krila slomljena? Samo deca postavljaju metafizička pitanja. A u ovoj priči će još biti reči o letenju.

Narednog časa pažnju mi privlači sledeći prizor: devojka i mladić na desetak metara od mene čudno pokreću ruke. Shvatam, oboje su gluvonemi. Gledam njihova lica, potpuno ozarena. Ona, ta nasmejana lica, u ovo rano zimsko jutro možda poučavaju da reči i ne moraju biti zamajac nečeg.

Dok voz ulazi u stanicu Resnik, prisećam se surovog prizora starog više od decenije. Čovek srednjih godina spava na sedištu ispred mene. Voz staje u Resniku. Čovek koji spava i koji je, očigledno, trebalo da izađe u Resniku, budi se, panično uzima torbu i trči ka vratima. Otvara ih bunovan, a voz je već u pokretu. Silazi niz metalne stepenice i iskoračuje na peron, umesto da skoči. Voz ubrzava i točkovi ga kovitlaju i ostavljaju na peronu otkinute glave i ruke istrgnute iz ramenog zgloba. Otpravnik vozova duva u pištaljku i zastavlja kompoziciju. Iz stanične zgrade istrčavaju radnici i ostatke nesrećnog čoveka prekrivaju kartonom i novinama.

Nakon desetak minuta dolaze kola hitne pomoći. Dežurni lekar konstatuje smrt, a ja ni danas ne mogu da se oslobodim slike obezglavljenog čoveka, ruke odvaljene iz ramena i te glave s poluotvorenim ustima i očima koje kao da nekim nemim jezikom razdvojenim od tela pitaju šta se to najednom dogodilo.

Do mene dopire miris pomorandže koju je devojčica oljuštila i rasklopila kao morsku zvezdu. Taj miris, podozriv prema svakoj truleži, namah pročisti zagušljivi vazduh kupca. Kroz odškrinuto okno ulazi mlaz zdrave zimske jeze od koje se stresem. Postojimo samo u ožiljcima, odsjajima i priviđenjima. Nikom još nije pošlo za rukom da se odmerava sa opsenama; jer onaj ko to uspe zasigurno je izvan sebe a samim tim i izvan sveta. Ostaje nam da se ukorenjujemo u privide. Ništa još nismo dovršili, a sa ovog sveta otići ćemo premoreni.

Probudio sam se pred stanicom u Topčideru, sirotinjski čist, ophrvan ogoljenom ranjivošću. Kroz grudi mi se razliva milina. Pred Beogradom odjednom me obuzme neka lekovita trezvenost. Mene, koji sam genije samozavaravanja. Uvek sam pružao ruke samo priviđenjima i opsenama – one su ono jedino pouzdano što imamo i znamo o svetu. Dok točkovi voza klopavaju ponovo tonem i sanjam grad načinjen od kamenih spratova.

U davna, pradavna vremena postojao je grad čije su stanovnike uspavljivali morski talasi. Pokrenuti Mesecom, kristalnomodri valovi zapovednički su se obrušavali na obale, oštreci zupce hridina i utemeljujući novi život. I, dok se sve to zbivalo, dok je Beograd poprimao svoje obličje, Isus je govorio u Jerusalimu, Muhamed je došao iz pustinje s novom vizijom Raja, a moćni kraljevi vladali su Indijom, Kinom i Japanom. Iako se, pre mnogo godina, more povuklo, tu potmulu tutnjavu talasa i prvobitne pometnje osetljive duše i danas mogu čuti.